

XXXI

SEJM WALNY KRAKOWSKI 1523 R.

WSTĘP

Sejm ten zwołany został jesienią 1522 r. do Piotrkowa, ale z powodu szerzącej się w tym mieście zarazy morowego powietrza przeniesiony został do Krakowa. Sejmiki przedsejmowe zbierały się w ciągu grudnia, sam zaś sejm obradował od 18 lutego do 11 kwietnia 1523 r.¹ O jego przebiegu wiadomo niewiele. Towarzyszyła mu atmosfera gorących sporów i starć na tle postulatów egzekucyjnych, w związku z czym nawet – choć już po sejmie, 5 maja – zdarzyła się próba zamachu na życie króla. Posłowie, głównie wielkopolscy, domagali się przede wszystkim „naprawy praw”, zwłaszcza zaś wyegzekwowania zasady nielączenia godności (*incompatibilitas*), natomiast król forsował problematykę organizacji obrony państwa². Tej atmosferze należy zapewne przypisać, że sejm nie uchwalił jakiegoś zwartego tekstu konstytucji ani żadnego uniwersału poborowego³, zaś akty przezeń wydane nie weszły do urzędowego zbioru konstytucji z 1524 r. i nie znalazły się w *Volumina Legum*⁴.

W edycji niniejszej z dorobku tego sejmiku uwzględniamy następujące akty:

I: *Litterae pro illustribus dominis ducibus Masoviae super successionem in eorum ducatum illis concessa, quamdiu stirps eorum mascula duraverit*, z 9 marca 1523 r.⁵

II: *Litterae restium*:

A. *Litterae primarum restium, ut ingruente necessitate, aliis litteris declaranda, unusquisque ad locum designatum in vim hostilem reprimendam veniat*, z 15 kwietnia 1523 r.⁶

B. *Secundae litterae restium ad omnes dignitarios et subditos ad bellicam expeditionem obligatos, ut ad bellum contra Turcos parati sint, et ad conventum particularem in Raczyńsz pro feria secunda post Trinitatis [1 VI 1523] futurum convenient de modo proficiscendi ad bellum sine damnis rusticorum et colonorum consultaturi*⁷.

¹ W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 33, s. 135.

² Por. W. Uruszczak, *Próba kodyfikacji prawa polskiego w pierwszej połowie XVI w.*, Warszawa 1979, s. 104-105.

³ W MRPS, cz. IV, vol. 1 (Księgi Kancelarskie) akty prawne wydawane od drugiej połowy lutego do pierwszej dekady kwietnia, chociaż datowane z Krakowa, nie zostały oznaczone jako powstałe „*in conventionem*”. Natomiast tamże, cz. IV, vol. 2 (Księgi Podkancelarskie), jako wydane na sejmie krakowskim bądź w Krakowie oznaczone zostały akty od nr 13462 do 13525, s. 273-277.

⁴ O. Balzer (CIP, t. IV-1, nr 1-4, s. 3-12) opublikował z tego sejmiku następujące akty: 1. *Edictum de libellis Lutheranis in regnum non importandis nec a quopiam adhibendis aut vendendis*; 2. *Privilegium confirmationis iurium feudaliu Stanislae et Ianussio ducibus Masoviae eorumque proli sexus masculini ad ducatum Masoviae servientium*; 3. *Decretum de iure archiepiscoporum Leopoliensium vicesgerentes ritus Ruthenici in dioecesi ipsorum instituendi*; 4. *Declaratio quorundam articulorum statuti aliarumque ordinationum Armenorum Leopoliensium*.

⁵ Jest to tekst zawarty w MK₂, t. 36, s. 121-123, oraz tamże, *Varia*, t. IV, 6,4, 1, k. 102-103, 106-107v, 125-126v, nadto w AGAD, Arch. Radziwiłł. dz. II, t. 1, nr 12. Drukiem wydany był przez T. Działyńskiego w AT, t. VI, 1857, nr 222, s. 260-261; dalej przez O. Balzera, CIP, t. IV-1, nr 2, s. 4-6, na podstawie wpisu do MK₂, pod pochodzącym od wydawcy tytułem (por. wyżej, przypis 4, nr 2). Przedrukował go też za Balzerem J. Sawicki, *Iura Masoviae Terrestria*, t. II, Warszawa 1973, nr 237, s. 183-185.

Niniejsza edycja stanowi przedruk wydania balzerowskiego.

⁶ MK₂, t. 36, s. 149. Wyd. drukiem T. Działyński, AT, t. VI, 1857, nr 224, s. 262-263.

⁷ MK₁, t. 37, k. 421. Wyd. drukiem T. Działyński, AT, t. VI, 1857, nr 225, s. 264.